

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Významné osobnosti křesťanských dějin v českých
zemích - Petr Chelčický**

Kateřina Mayerová

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Významné osobnosti křesťanských dějin v českých
zemích - Petr Chelčický**

Kateřina Mayerová

Vedoucí práce:

Mgr. et Bc. Dagmar Demjančuková, CSc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň, 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. et Bc. Dagmar Demjančukové, CSc. za ochotu a rady, které mi jako vedoucí mé bakalářské práce poskytla. Také bych ráda poděkovala za vřelou pomoc a drahocenný čas věnovaný mé práci kazateli Církve bratrské v Plzni Zdeňku Šplíchalovi.

OBSAH

1 ÚVOD	1
2 ŽIVOTOPIS PETRA CHELČICKÉHO.....	2
2.1. Příběh Petra Záhorky.....	7
3 DOBA, VE KTERÉ ŽIL PETR CHELČICKÝ.....	9
4 OSOBNOSTI, KTERÉ OVLIVNILY JEHO MYŠLENÍ.....	12
5 HLAVNÍ DŮRAZY CHELČICKÉHO SPISŮ	16
5.1 O boji duchovním.....	17
5.2 O trojím lidu	18
5.3 Postila.....	20
6 HLAVNÍ DÍLO PETRA CHELČICKÉHO.....	22
7 OHLASY CHELČICKÉHO MYŠLENEK V SOUDOBÉ SPOLEČNOSTI.....	24
8 ZÁVĚR.....	28
9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	29
10 RESUMÉ.....	31

1 ÚVOD

„Petr Chelčický nepatří k postavám, jejichž skutky jsou povýšeny nade všechny pochybnosti. Byl prostým člověkem, a nikoliv neomylným polobohem, byl synem své doby a v jeho hlavě se zrodily vedle neobyčejně pokrokových myšlenek též názory, v nichž zůstal daleko pozadu za nejbystřejšími mysliteli své doby.“¹

Z pohledu dnešního člověka, a to je někdy těžké si uvědomit, bych ráda vyzdvihla skutečnost, že Petr Chelčický žil ve společnosti, která byla silně nábožensky založena. Lidé tehdy všeobecně věřili ve Stvořitele světa a bylo naprosto nemyslitelné, aby se ve společnosti pohyboval člověk, který neměl víru žádnou. Dnes se nacházíme v době naprosto rozdílné. Naše země je jednou z nejvíce ateistických zemí světa. Tuto skutečnost tehdejšího náboženského prostředí tedy musíme mít neustále na zřeteli. Sám Chelčický byl hluboce věřící člověk a veškerá jeho díla se týkala víceméně otázek náboženských.

Ve své práci bych chtěla představit Petra Chelčického, jako pozoruhodnou a výjimečnou osobnost. Tento muž se jistě stal důležitou postavou našich dějin. Jeho myšlenky a názory zajímaly nejednoho myslitele či spisovatele.

V první kapitole bych chtěla přiblížit život Petra Chelčického, který je považován za otce Jednoty bratrské. I přesto, že o životě Petra Chelčického mnoho nevíme, z toho co je nám známo vyplývá, že byl pozoruhodnou osobou. V druhé kapitole bych chtěla zmínit události a okolnosti, které měly vliv na myšlení a tvorbu Petra Chelčického. Pokouším se přiblížit dobu, ve které žil. Ve třetí kapitole představuji osoby, které ovlivnily jeho myšlení, tvorbu a názory. Tyto postavy sehrály důležitou roli v Chelčického životě.

V další kapitole jsou odhalovány hlavní důrazy spisů Petra Chelčického. Jeho díla jsou důležitou součástí české literatury. Chelčického spisy obsahují jeho podstatné myšlenky a názory. Dále se zabývám jeho nejdůležitějším dílem, jímž je *Sít' víry*. Na závěr se věnuji ohlasům soudobých i pozdějších osobností na jeho myšlenky. V tomto kontextu také zde zmiňuji Jednotu bratrskou, která převzala Chelčického myšlenky, názory, doporučení a snažila se uskutečnit to, o co Chelčický usiloval celý svůj život.

¹ MÍKA, A. *Petr Chelčický*, s. 7.

2 ŽIVOTOPIS PETRA CHELČICKÉHO

Petr Chelčický se narodil přibližně kolem roku 1380. Lze tak předpokládat podle jeho nejstaršího díla z roku 1421, kterým je Replika proti Rokycanovi. V tomto spisu sám Chelčický naznačil, že svá díla začal psát celkem pozdě. Většina odborníků předpokládá, že se Petr Chelčický narodil kolem roku 1390, avšak to by znamenalo, že by Chelčický začal tvořit svá díla přibližně třicetiletý. V tom případě by se však nijak neodlišoval od tehdejších intelektuálů. Například i nejvýznamnější díla Husova nebo Jakoubkova, tedy Petrových současníků, vznikla dovršením jejich třiceti let. Je také velice pravděpodobné, že se narodil rok po svatbě svých rodičů nebo brzy po tom, a tato svatba se konala začátkem prosince roku 1378.² Můžeme tedy vyloučit i to, že by se Chelčický narodil kolem roku 1370, je totiž jasné, že se narodil až po svatbě rodičů a znamenalo by to, že by se dožil mimořádně vysokého věku. Také by to značilo, že by svůj traktát O boji duchovním napsal až v padesáti letech. Z toho všeho tedy vyplývá, že pokud je rok narození 1370 brzy a rok 1390 naopak pozdě, rok 1380 je tedy nejspíš rokem narození Petra Chelčického.³

U Chelčického je složité stanovit i datum úmrtí. S určitostí víme, že žil ještě ve svých čtyřiceti letech, kdy psal svou Sít' víry. Lze vycházet také z toho, že se Chelčický vyjadřoval ke kutnohorskému sporu mezi pražskými mistry a táborskými kněžími, což se odehrálo v roce 1443. Petr Chelčický se scházel s některými členy náboženského seskupení kolem bratra Řehoře. Z této skupiny později vznikla Jednota bratrská. V padesátých letech se uskutečnila schůzka této skupiny, které se zúčastnil i Chelčický. Uvádí se, že Chelčický zemřel nedlouho po schůzce. Pokud by žil déle, je pravděpodobné, že by Chelčického kontakty s Řehořem a jeho skupinou nabyly písemné podoby. V Aktu Jednoty bratrské se sice objevují Petrovy pozdní práce, ale nejsou adresovány žádnému z členů Řehořovy skupiny. Je tedy pravděpodobné, že Chelčický zemřel v padesátých letech 15. století. Zde můžeme vycházet z informace, která pochází z roku 1461, kde se nejspíš o Chelčickém hovoří jako o mrtvém.⁴

Petr Chelčický pocházel z celkem bohatých poměrů. Vyrůstal ve vsi, po které získal jméno. Je známo, že v těsné blízkosti u Chelčič v Záhorčí žil jakýsi zeman Petr, v jehož životních osudech spatřujeme Chelčického podle toho, co o něm víme.⁵

Petr zvaný Záhorka byl synem Svatomíra ze Záhorčí, ten měl bratry Rynarta

² BARTOŠ, F. M. *Petr Chelčický*, s. 7.

³ BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, s. 15.

⁴ BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, s. 16.

⁵ BARTOŠ, F. M. *Petr Chelčický*, s. 6.

a Přibyslava, všichni tři se hlásili k Hrádku Březí u Týna nad Vltavou, ke kterému se psal i jejich otec Albert, který byl však již v roce 1367 mrtev. Chelčického děd Albert je jeho prvním postižitelným předkem. „Petrův otec Svatomír měl 1378 v dědičném nájmu od kláštera v Zlaté Koruně i Dvůr Petrův, nynější Červený Dvůr u Netolic, kterého možná nabyt nedávno pomocí vlivného preláta, do jehož rodiny se přiženil. Byl to krumlovský farář Hostislav z Bílska na Protivínsku, který mu spolu s bratrem Ondřejem dal za ženu svou sestru Bětu.“⁶ Svatba se konala čtyři dny po smrti císaře Karla IV., tedy přibližně 3. prosince 1378. Je-li dobře známo, Petr byl jediným synem tohoto páru. Smutné bylo, že Petrovi zemřel otec brzy, v roce 1388 byl již pravděpodobně pohřben. V roce 1395 se Petr poprvé objevuje v právním aktu, když se svým strýcem Přibíkem vykonává patronátní právo v Křtěnově u Hrádku Březí.⁷

Poté o Petrovi nebylo moc slyšet, až v roce 1404 se objevily nové zprávy. V té době se stal svědkem přátelské úmluvy. „Že se Petr Záhorka těšil vážnosti, tomu nasvědčuje i zápis o rok pozdější, sepsaný 30. března 1405 v sídelním městě jihočeského krále Jindřicha Rožmberka. Jeho příbuzný, rakouský velmož Reimprecht z Walsee, zajišťuje zápisem věno své choť Anežce z Lipé. Mezi svědky, kteří byli dožádáni písařem aktu, jest i náš Petr.“⁸ Byl v Krumlově dobře znám, jelikož zde trávil hodně času u svého strýce. Je také možné, že poté co osiřel, vyrůstal v Krumlově až do roku 1414, kdy jeho strýc a krumlovský farář zemřel. V roce 1405 začal Petr Záhorka ustupovat a začal uzrávat v nového člověka, Petra Chelčického. V roce 1415 byl upálen Hus a záhy na to, po pěti letech vypukla husitská válka, která trvala přes 15 let. V této době žil tedy Chelčický uprostřed děsivé války.⁹

Byl žákem několika učitelů, především Husův a Jakoubkův. Avšak nejvíce přilnul ke svému prvnímu učiteli Tomáši Štítnému, který však zemřel okolo roku 1410. Štítný přivedl Chelčického k Husovi díky svým výkladům večere Páně. Chelčický považoval Husa za velkého bojovníka, slyšel nejen jeho kázání, ale měl i možnost si s ním osobně promluvit v době, kdy Hus působil v Praze. Jakoubek obnovil podávání kalichu, v jeho době bylo podáváno z kalichu pouze kněžím, což bylo podle Jakoubka mylně vykonáváno. Chtěl tedy, aby bylo podáváno z kalichu i nekňžím, chtěl se vrátit k dávnému řádu prvotní církve.¹⁰ Po roce 1419 se Chelčický odebral do Prahy, kde zažil vítězný den Žižky na Vítkově a rozpad

⁶ BARTOŠ, F. M. *Petr Chelčický*, s. 7.

⁷ Tamtéž, s. 7.

⁸ Tamtéž, s. 8.

⁹ Tamtéž, s. 8-9.

¹⁰ BARTOŠ, F. M. *Petr Chelčický*, s. 11.

křížácké armády. Tento rozpad umožnil Chelčickému návrat domů.¹¹ Petr našel Chelčice pobořené a mezi četnými oběťmi války byl i farář Vojtěch. Ten byl zajat pro věrnost kalichu a s dalšími husitskými knězi upálen. Tato událost z Chelčického učinila spisovatele. Chelčická farnost osiřela a nabízela se možnost, že by se Chelčický stal nástupcem faráře Vojtěcha, jelikož byl jeho rádcem.¹² „Stal se jím aspoň tím, že se ujal duchovního vedení opuštěných oveček, užívaje práva na svobodu kázání, kterou vybojovala revoluce i neknežím, a že se chopil péra, aby svou osadu vedl ve velké duchovní bouři, jež na ni přikvačila s revolucí.“¹³ Chelčický se stal mluvčím obce, která se kolem něj shromáždila. Začal zpracovávat spisy Husovy a Štítného, snažil se je přepracovat v duchu nového poznání. Šlo o Štítného Řeči besední nebo Husův výklad Otčenáš a jeho Devět kusů zlatých. Začal se také pouštět do samostatných prací. Začíná také rozmýšlet o tom, co ho husitství i táborství naučilo a sám se stává učitelem.¹⁴

Přišla revoluce a Jakoubek byl postaven do čela university. Válečné období před něj postavilo těžký úkol, nesl odpovědnost za životy i statky. On sám se ozval proti svým žákům, kteří se vrhli do války ještě před tím, než byly vyčerpány všechny pokusy o mír. Jakoubek zkoumal důvody, kterými poté situaci ospravedlnil a sám jménem university vyhlásil válku. Chelčický se za ním vydal na betlémskou faru, chtěl zjistit, zda měl Jakoubek pro své rozhodnutí podporu v Písmu. Jakoubek přiznal, že nikoli, že se pouze opíral o výroky církevních otců. To z Chelčického učinilo vášnivého zastávce Ježíšových příkazů.¹⁵ Chelčický je přesvědčen, že pokud by lidé byli ochotni řídit se Božím zákonem, mít se vzájemně rádi a pomáhat si, všichni by mohli žít jedno v Kristu.¹⁶

Petr se kvůli svým názorům na válčení dostal do sporů s tábořskými kněžími. Hodně se jim odcizil i srážkou s jejich biskupem Mikulášem z Pelhřimova. Biskupec jednou přišel sám za Chelčickým do Vodňan, aby s ním pohovořil o výkladu večere Páně, v tom se však Chelčický držel svého učitele Jakoubka. Mikuláš za Chelčickým přišel se Slovákem Lukášem z Nového Mesta nad Váhom, který však brzy poté zemřel v mučírně krumlovského pána Oldřicha Rožmberka.¹⁷ Chelčický s nimi rozmlouval na hrázi rybníka, přesvědčovali ho o správnosti učení o večeri Páně. Chelčický nepovolil a okolo roku 1425 sepsal své názory

¹¹BARTOŠ, F. M. *Petr Chelčický*, s. 12.

¹²Tamtéž, s. 13.

¹³Tamtéž, s. 13.

¹⁴Tamtéž, s.15.

¹⁵Tamtéž, s. 16-17.

¹⁶Tamtéž, s. 17.

¹⁷BARTOŠ, F. M. *Petr Chelčický*, s. 17-18.

v odpovědi Mikuláši Biskupcovi. Po několika letech, když se Biskupec potkal s Rokycanou a dalšími pražskými mistry, se Chelčický postavil na stranu Biskupce svým spisem *Zpráva o svátostech*.¹⁸

Bitva u Lipan přinesla Chelčického kraji konec 15-ti leté války a vnesla do kraje upokojení země, čehož Chelčický využil k rozvinutí své spisovatelské činnosti. V tomto období zpracoval Husova nedělní kázání ve svém nejrozsáhlejším díle *Postila*. Poté vzniklo jeho nejdůležitější dílo *Síť víry*, kde se nechal inspirovat Lukášovým evangeliem v příhodě o zázračném lovu. Toto dílo soudí soudobé křesťanství se svým ideálem. *Síť víry* je Chelčického vrcholné dílo a zároveň nejcennější dílo táborské literatury.¹⁹ „S tvrdou, nesmlouvavou rozhodností vykládá a shrnuje tu největší spisovatel, jenž vzešel z táborského bratrstva, důvody, pro které se navždy rozešlo s katolickou církví. Je po přesvědčení Chelčického zcela zkažena tím, že pohrdla chudým Ježíšem i chudými apoštoly a úplně zpohanštěla spojením se státem, který je založen a musí být založen, jak Chelčický uznává, na násilí.“²⁰ V Chelčického *Síti* je vidět jeho sen, aby lidé opravdu šli za Ježíšem s čistým srdcem.²¹ V jeho pojednáních lze nalézt varování před blízkými lidmi, kteří by nás mohli odvrátit od naší cesty k Bohu. Toto varování může vyplývat z přetrhání vazeb, které měl v období dospívání. Je potřeba vyhnout se a odolat všem lichotkám nebo nadávkám, kterým bychom mohli podlehnout. Často zdůrazňuje nutnost přetrhání vazeb s přáteli, aby člověk mohl zůstat věrný Bohu.²²

Nelze pochybovat o tom, že Chelčický byl ve svém okolí považován za vyšinutého člověka. Nezavinily to pouze jeho neobvyklé názory, ale také fakt, že Chelčický sám sebe často nazýval bláznem. Nečastoval tak pouze sám sebe, ale také lidi jemu podobné. Chelčický toto přirovnání nepovažoval pouze za nadávku, ale viděl v jeho používání hlubší smysl, který viděl v reflexi dvou míst z Pavlovy epištoly Korintským.²³

Chelčický se domníval, že obnova pravé církve je daleko k uskutečnění. Netušil však, že to o co usiloval, se uchytilo u Rokycany, se kterým si nějaký čas dopisoval. Oba byli žáky Husa i Jakoubka a shodli se na výkladu večere Páně. Rokycana v té době nepobýval v Praze a doporučil žákům spisy Chelčického. Žáci se rozhodli Chelčického najít a navštívit. Díky

¹⁸ BARTOŠ, F. M. *Petr Chelčický*, s. 18.

¹⁹ Tamtéž, s. 20.

²⁰ Tamtéž, s. 20.

²¹ Tamtéž, s. 20.

²² BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, s. 39-40.

²³ BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, s. 40.

tomu se Petr setkal se svým největším žákem Bratrem Řehořem, jenž vybudoval Jednotu bratrskou, která usilovala o to, oč se snažil Chelčický celý svůj život.²⁴ „Duchovní odkaz Chelčického, uložený ve spisech, se dostal takto B. Řehořem do pravých rukou a obec, kterou shromáždil, bratří Chelčičtí, splynula ponenáhlu s mocným hnutím, z něhož se zrodila Jednota bratrská.“²⁵

Chelčického učení neobsahuje pouze jeho myšlenky, ale také doporučení, která jeho současníci nepodporovali, protože jeho rady lidského chování považovali za neuskutečnitelné v reálném životě. Jeho těžko realizovatelné rady vyplývaly z jeho odlišného pohledu na svět. Chelčický byl přesvědčen, že hovoří do mimořádné situace, jíž lidstvo ještě nepoznalo, která se vymyká všem obecným postupům.²⁶

Chelčického tvorbu lze rozdělit do pěti vývojových fází. Do první fáze lze zařadit dílo O církvi svaté, kde se zabýval pojetím církve jako těla. V první fázi napsal také traktát O boji duchovním, zde pomýšlel na realizaci nových společenských a náboženských požadavků, v neposlední řadě sem patří traktát O trojím lidu, v němž řeší rozdělení společnosti. V této fázi psal také čistě teologická díla, jimiž jsou Replika proti Rokycanovi a Replika proti Biskupcovi. Druhou fází lze časovat do poloviny třicátých let, v této době napsal Postilu, kde se pokoušel o shrnutí svého učení. Třetí fáze se uskutečnila po bitvě u Lipan. Tuto fází jeho autorství lze nazvat apokalyptickým intermezzem. V tomto období vznikla díla O Šelmě a obrazu jejím nebo O Antikristu. V další, tedy čtvrté fázi odehrávající se ve čtyřicátých letech Chelčický napsal své hlavní dílo, jímž je Síť víry. V poslední páté fázi vznikala drobnější díla, která Chelčický směřoval těm, kteří se hlásili k jeho učení. Mezi tato díla lze zařadit List knězi Mikulášovi, List knězi Mikulášovi a Martinovi, O pravém a jistém a nejistém očištění.²⁷

Chelčický se povznesl nad sociální třídy své doby a společnost rozdělil na dvě skupiny, na lidi poslušné, řídící se Kristovým zákonem a lidi zlé, neposlušné, kteří se řídí pouze svým chtíčem.²⁸ Až do Chelčického doby lidé měli pouze dvě možnosti, tiše trpět nebo vyvolat boj. Chelčický tyto možnosti odmítal, člověka považoval za aktivní sílu na zemi a každému člověku přiřazoval možnost postavit se násilí a moci.²⁹

²⁴ BARTOŠ, F. M. *Petr Chelčický*, s. 22.

²⁵ BARTOŠ, F. M. *Petr Chelčický*, s. 24.

²⁶ BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, str. 21.

²⁷ CHELČICKÝ, P. *Ze sítě víry, o rotách, o každé zvlášť, doslov Eduarda Petru*, s. 157-158.

²⁸ RAVIK, S. *Síla slabých*, s. 29.

²⁹ RAVIK, S. *Síla slabých*, s. 31.

Chelčický vyjádřil názor, že pokud se chtějí lidé zbavit násilí, musejí se změnou začít sami u sebe. Pokud totiž člověk bude schopen změnit sám sebe, bude mít jistotu, že je na světě o jednoho špatného člověka méně. Je také důležité, aby lidé správně vychovávali své děti, tím se znásobí dobro na světě. Pokud chtějí lidé změnit svět, musí se podle Chelčického stát lepšími než jejich protivníci, kteří ovládají pouze mocenský nátlak.³⁰ „Násilného boje ostatně užívají jen ti, jimž schází mravní způsobnost, a tak nepřítel, násilník, se skrývá především v nás samotných, v našem etickém založení.“³¹

Jelikož o Chelčického soukromém životě moc nevíme, těžko říci, zdali měl manželku nebo nějaké děti. Víme však, že Petr často kritizoval soužití muže a ženy. Avšak z pozdějšího, ale ne moc důvěryhodného zdroje vyplývá, že měl Chelčický syna, kterému diktoval své spisy. Ve svých dílech často uvažoval o dětech, rodičích a výchově. Chelčický odmítá tělesné tresty, které rodiče používají k tomu, aby tím dohnali něco, co sami ve výchově zanedbali. Když se sám pokoušel najít správnou cestu, jak z dětí vychovat dobré křesťany, byl v této otázce celkem skeptický. Děti popisoval jako malé ďábly, kteří vyrostou v hříšníky podobné čertům. Toto všechno je podle něho způsobeno společností, ve které děti vyrůstají, způsobem výchovy, špatnými rodiči a církví, která se odklonila od Krista.³² Svým způsobem se Chelčickému podařilo to, o čem snil ve svých spisech. Podařilo se mu oprostít od všeho tělesného, zduchovněl do takové fáze, že se jeho životem stalo jeho slovo.³³

2.1. Příběh Petra Záhorky

Prvním známým vlastníkem Záhorčí byl Svatomír, jehož jediným dítětem byl Petr Záhorka. Záhorka nás zajímá proto, že ho lze ztotožnit s Petrem Chelčickým. S jistotou můžeme soudit, že Svatomír byl v celku zámožný, vlastnil na Netolicku dva statky za cenu 70 kop českých grošů. Po Svatomírově smrti se příjem rodiny ztenčil. Petr dostal po smrti svého otce poručníky, kteří poté prodali Mikulášovi dvůr Sedlovice u Netolic.

Petr neměl žádné vyšší vzdělání, nikdy neodešel studovat do Prahy. Důvodem jeho nevzdělanosti byla jeho situace jako sirotka, ležela na něm starost o veškerý majetek, proto

³⁰ RAVIK, S. *Síla slabých*, s. 36.

³¹ RAVIK, S. *Síla slabých*, s. 36.

³² BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, s. 41.

³³ BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, str. 54.

nemohl odejít studovat.³⁴

Petr vyrůstal ve společensky atraktivním prostředí. Jeho strýc z matčiny strany Oldřich z Bílska byl zbožný, pomýšlel i na pouť do Říma, tento krok odvolal poté, co mu papež povolil získat odpustky v Čechách. Zajímavou kariéru měl i Oldřichův bratr Hostislav, který se objevil ve službách Rožmberků, kde působil jako úředník jejich kanceláře. Působil jako farář v Českém Krumlově, byl děkanem doulebským, jehož úkolem bylo spravování několika farností. Chelčického příbuzní z otcovy strany také ve svých kariérách nezaostávali. Jeho rodový příbuzný Konrád z Březí byl křtěnovským farářem. K Chelčického rodu se hlásil také Aleš, který se stal kanovníkem vyšehradským. S pomocí krále a papeže byl roku 1416 zvolen za olomouckého biskupa, nedokázal se však postavit svému konkurentovi Janu Železnému, spokojil se tedy s litomyšlským biskupstvím.³⁵

Pokud porovnáme všechny skutečnosti, které víme o Záhorkovi a Chelčickém, například data narození, jména, geografické působení a podobnost sociálního zařazení, toto všechno nasvědčuje tomu, že jsou jedna a tatáž osoba.

³⁴ BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, s. 46.

³⁵ BOUBÍN, F. *Petr Chelčický*, s. 48-49.

3 DOBA, VE KTERÉ ŽIL PETR CHELČICKÝ

Petr Chelčický se narodil do doby, která byla značně elektrizující a výbušná. Byla to doba válek a silných tlaků uvnitř církve a společnosti.

Kostnický koncil, který se konal v letech 1414-1418, řešil rozdělení papežství a pokoušel se o reformu. Problém vznikl, když lidé očekávali, že díky nově sjednocenému papežství přijde něco nového, jako reforma, tu ale papežství neuskutečnilo, a proto byla spousta lidí nespokojena. Situace vypadala následovně, pokud by se reformy nechopil papež, znamenalo by to, že by reformu musel uskutečnit někdo jiný.³⁶ „Lidé pocítovali zklamání, protože změna nenastávala, a v předvečer reformace se po celé Evropě rozléval silný antiklerikalismus. Příliš mnoho duchovních bylo nemorálních, především vyšší kněžská třída biskupů, arcibiskupů a opatů. Na adresu papežského dvora se ozývala kritika, a to ne pro jeho moc, ale kvůli způsobu, jakým ji uplatňoval. V celé Evropě se tedy uhostil pocit rozčarování a odporu vůči duchovenstvu.“³⁷

V této době se také začaly uctívat nebiblické zásady, různé mýty, svatí nebo pohádky. Církev začala ztrácet svou vnitřní moc, jelikož se zvyšovala její vnější moc. Lidé začali bloudit a věřit všemožným mýtům a výmyslům, protože jim bylo odepřeno zjevení, které získávali prostřednictvím Bible. Úcta k Bohu byla nahrazena tradicemi, které se křesťanství netýkaly.³⁸ „Ikony se staly okultními médii, o nichž se věřilo, že z nebe pomáhají snášet život a milost. S rozvojem papežství se rozmnožil mariánský kult a uctívání svatých (okultní uctívání předků). Z latiny se stal svatý jazyk a běžně se četly liturgie s latinskými modlitbami jako okultní zařikávání. Uprostřed toho všeho žili lidé, kteří Boha upřímně milovali a toužili po něm. Za to však byli pronásledováni, pohrdáni, odmítáni, někteří z nich dokonce mučeni a upalováni na hranicích.“³⁹

Středověké křesťanství bylo všeobecně temné období církve po celém světě. Existovaly ovšem výjimky, ale toto byla realita. V Čechách nebyla situace o moc lepší. Bylo stále zřetelnější, že i zde církve bloudí ve svém učení, ale také v praktickém životě víry. Po odstranění Mistra Jana Husa nastal jakýsi průlom mezi různými skupinami, které toužily po změnách v církvi. Postupně vznikaly různé husitské proudy, které chtěly reagovat na situaci v církvi. Prvním proudem byli Pražané, pro které bylo nejdůležitější přijímání podobojí,

³⁶ NORTH, J. B. *Dějiny církve od Letnic k dnešku*, s. 149.

³⁷ NORTH, J. B. *Dějiny církve od Letnic k dnešku*, s. 149.

³⁸ EKMAN, U. *Církev živého Boha*, s. 33.

³⁹ EKMAN, U. *Církev živého Boha*, s. 33.

nesouhlas s tím, aby kněžstvo mělo jiné podmínky v soudních procesech, snažili se o to, aby byl církvi odebrán světský majetek a záleželo jim také na práci kazatelů. Další proud tvořili Táboři, kteří s Pražany ve všem souhlasili, ale chyběl jim jeden, pro ně důležitý faktor a tím byl návrat k prvoapoštolské církvi. Poslední skupinou byli takzvaní radikálové, kteří se seskupili v Praze okolo Jana Želivského a v Táboře okolo kněží Kániše a Húsky. Ti poškodili celkovou strukturu církve a kvůli tomu se začali tvořit sekty, v nichž se lidé shromažďovali poblíž různých kazatelů, kteří byli neprávem považováni za vtělení Mojžíše nebo dokonce Krista.⁴⁰

Petr Chelčický se narodil za vlády Václava IV., který po svém otci převzal panství, byl českým králem a německým císařem. Za jeho vlády se hojně dařilo pražské univerzitě, která v této době měla až 30 000 posluchačů. Panování Václava netrvalo příliš dlouho, způsobily to nejen chyby příbuzenstva, ale také Václavovo opilství, kvůli němuž se minimálně staral o vládu. O jeho území měli veliký zájem spojenci Sigmund a Jošt Moravský. S pomocí českých stavů zahájili povstání a zajali Václava, kterého poté vysvobodil jeho bratr kníže Jan Zhořelecký. V Německu patřil Václav k méně oblíbeným. Došlo to až do takového stádia, že s pomocí Bonifáce IX. byl císařem zvolen Ruprecht Falcký, na této situaci měli zásluhy i Sigmund a Jošt. V roce 1410 Ruprecht zemřel, vznikly zde dvě strany, kde jedna zvolila císařem Sigmunda a druhá Jošta, ten však zemřel, pravděpodobně po otravě jedem. Vítězem voleb se tedy stal Sigmund.⁴¹

V té době byl v Praze vlivný muž, Mistr Jan Hus, který zde prezentoval Viklefovy spisy. Představitelé pražské univerzity se rozhodli jít proti těmto spisům a zavrhl je v roce 1403. Husa to nijak neodradilo a dále pokračoval ve svých kázáních. Měl podporu od arcibiskupa Zbyňka Zajíce, který ho pověřil důležitým úkolem, a to aby mu nahlašoval veškeré špatnosti týkající se církve, Hus byl jmenován synodním kazatelem. Zajíc byl tedy člověkem, který Husa podporoval a odsuzoval zavržení Viklefových spisů. Jeho názor se však brzy na to změnil a to ve chvíli, kdy byl Zajíc povolán do Říma. Toto povolání vzniklo na základě stížností na Husa, které v této době byly hlášeny kněžími. Papež Innocenc VII. vyžadoval, aby byly všechny Viklefovy spisy zničeny. V době, kdy se Zajíc vracel s kněžími od papeže Řehoře VII, se od něho vracel i král Václav. Husovi byla Zajícem zakázána kazatelská činnost, které se však Hus nechtěl vzdát. Vzhledem ke všem okolnostem, které se odehrávaly v politice, se Václav rozhodl, že na univerzitě budou Čechům patřit tři hlasy

⁴⁰ PECHAR, J. F. *časopis Brána*, s. 24.

⁴¹ ŠEBESTA, F. *Dějiny církve křesťanské*, s. 196-197.

a cizincům pouze jeden. Poté z univerzity odešlo 5000 učitelů a studentů, v jiných zprávách se uvádí, že jich mohlo být až 24 000. Univerzita tím hmotně utrpěla. V Praze bylo opravdu vidět, že lidé měli rádi Mistra Jana Husa, protože jeho vliv se razantně zvýšil. Čechy se začali plnit Viklefovým učením. Hus i jeho přátelé byli postiženi kletbou.⁴²

„Král Ladislav Neapolský vyhnal papeže Jana XXIII z Říma; papež, aby se proti němu uchránil, vydal bulu, v níž vybízel ke křižácké výpravě proti Ladislavovi a sliboval úplné odpustky všem, kdož by buď osobně výpravy se zúčastnili aneb peníze na ni dali, kteréž by strávili při výpravě. K tomuto svatokupčení nemohl Hus mlčet. Bez přičinění Husova byly tyto buly papežské veřejně potupeny a spáleny.“⁴³

Král Václav se rozhodl potrestat každého, kdo by jakýmkoliv způsobem hanil papeže nebo jeho buly. Václav také vyhnal všechny Husovi odpůrce, to však Husovi nijak nepomohlo a společně s Jeronýmem Pražským odešli z Prahy. Zásadní rozhodnutí učinil císař Zikmund, který dal Husa 6.7.1415 upálit v Kostnici. Ti, kteří rozhodli o Husově upálení, si mysleli, že jeho smrtí zanikne i jeho učení, to se však mýlili, protože Hus v Čechách zapůsobil natolik, že se Češi jeho učení vzdát nechtěli a tím vznikly dvě skupiny. Jedna skupina Husa milovala, druhá ho naopak nenáviděla.⁴⁴

V Čechách i na Moravě se začaly objevovat velké davy lidí, aby si vyslechly slovo Boží a přijaly podobojí. Představitelé Kostnického sněmu pochopili, že jejich zákroky, kterými se snažili zbavit husitství, nejsou tak úspěšné, jak očekávali. Proto si na pomoc pozvali biskupa Železného, který však byl mezi Čechy tak nenáviděn, že se mezi nimi nemohl ani ukázat. Železný stihl Prahu interdikttem, který ovšem nikdo neřešil. Postupně začalo docházet k podstatným a důležitým událostem. Král Václav se rozhodl postavit a zakročit proti husitství a události pak nabraly rychlý spád. Došlo k ráznému odsouzení královských úředníků k defenestraci a v tuto osudnou dobu také zemřel král Václav. To vše bylo podnětem pro rozpoutání husitských válek, které trvaly dvanáct let. Petr Chelčický tedy žil ve složité a bouřlivé době. Tato doba přinesla válku, kterou vyhlásili papež a Zikmund husitům. Poté přišel velký zlom, kdy se všichni spojili, aby se hromadně postavili Zikmundovi a v roce 1420 ho porazili v bitvě u Vyšehradu. Chelčický nesouhlasil s válčením a snažil se proti němu postavit, protože války porušovaly jedno z Božích přikázání „Nezabiješ!“⁴⁵

⁴² ŠEBESTA, F. *Dějiny církve křesťanské*, s. 201-204.

⁴³ ŠEBESTA, F. *Dějiny církve křesťanské*, s. 205.

⁴⁴ ŠEBESTA, F. *Dějiny církve křesťanské*, s. 205-206.

⁴⁵ ŠEBESTA, F. *Dějiny církve křesťanské*, s. 220-225.

Témat pro jeho psaní bylo tedy bezpočet. Všude kolem sebe viděl mravní zkázu, ale i nesmyslné bratrovražedné válčení. Jeho písemné práce tak reagovaly na dobu, ve které žil. Hlavní spor o Viklefovo učení, který rozpoutal v Praze veliké vášně a později přivedl do Českého království křížácké výpravy, se úzce dotýkal i Petra Chelčického, neboť i on věřil Viklefovým myšlenkám a přesto se postavil proti všeobecnému mínění.

4 OSOBNOSTI, KTERÉ OVLIVNILY JEHO MYŠLENÍ

Petr Chelčický je vlastně jakýmsi otcem Jednoty bratrské, byl osobou s hlubokou duší, osobou samostatnou a zajímavou.⁴⁶ „Měl v sobě všecku teologickou učenost oněch dob; ve spisech svých cituje staré doktory všecky, polemizuje se sv. Řehořem, Eusebiem, Sylvestrem, zná Augustina, Jeronýma, Bernarda, Origena, Dionysia, zná scholastiky čelné, Tomáše Akvinského, Lombarda, Scota a jiné; z nejnovějších cituje Wiklefa, Husa.“⁴⁷

Z těchto řádků vnímáme Chelčického ohromnou vzdělanost i přes výrazný handicap, který spočíval v tom, že se mu nedostalo žádného teologického vzdělání.

Petr Chelčický vyrůstal především v českém prostředí a to znamenalo, že nemohl přehlédnout veliké postavy víry, které zde působily krátce před ním. Jednalo se o muže, kteří stejně jako on zápasili o proměnu církve. Jejich nasazení, jejich učení a životy byly pro Petra jednou velkou inspirací. V podstatě se jednalo o lidi stejné krevní skupiny, lidí, kterým hluboce záleželo na proměně církve a neváhali za to položit i svůj život. Jedním z takových byla výrazná postava Konráda Waldhausera.

Waldhausera Chelčický znal díky tomu, že ho do Čech pozval Karel IV. Požádal ho, aby zde kázal, protože mravnost tu nebyla na vysoké úrovni.⁴⁸ Podle Komenského Waldhauser kázal s velikým úspěchem a stavěl se proti mnichům, kteří brali peníze od lidí, jenž vstupovali do jejich řádu.⁴⁹

Další důležitou postavou byl Jan Milíč z Kroměříže. Pocházel z Moravy, nejprve byl registrátorem v kanceláři Karla IV., později se stal pražským kanovníkem. Milíč se rozhodl jít ve stopách Waldhausera, stal se horlivým kazatelem a snažil se odstranit špatné mravy. Netrvalo dlouho a Milíč měl spoustu nepřátel, kteří ho zažalovali u papeže za jeho názory o Antikristu. Byl tedy nucen jít roku 1367 do Říma a roku 1374 do Avignonu, aby své názory

⁴⁶MOLNÁR, A. *Slovem obnovená*, str. 37.

⁴⁷MOLNÁR, A. *Slovem obnovená*, str. 37.

⁴⁸LANE, T. *The lion book of Christian Thought (Dějiny křesťanského myšlení)*, str. 126.

⁴⁹KOMENSKÝ, J. A. *Krátké dějiny církve slovanské*, str. 84 (poznámky).

papeži vysvětlil a pokusil se svou osobu ospravedlnit. Jeho cesta do Avignonu byla poslední, protože zde roku 1374 zemřel.

Dalším koho je potřeba zmínit byl Matěj z Janova. Matěj byl zpočátku ve styku s Milíčem, později ale odcestoval do Paříže, kde 6 let studoval bohosloví. Nutno také říci, že se stal kanovníkem u sv. Víta. Matěj patřil mezi chudou část obyvatelstva, navazoval na Milíče, doporučoval přijímání podobojí a psal náboženské spisy, své názory však musel roku 1389 odvolat před synodou.⁵⁰

Je však nutno říci, že není zjištěna přímá spojitost mezi Chelčickým a Waldhauserem nebo Milíčem, s Matějem určité spojení lze najít. Důležitou spojitostí je, jak píše historik Říčan, že Chelčický ve svém myšlení navazoval na Matěje z Janova.⁵¹ Nicméně je známo, že Matěj navazoval na předchozí reformátory, takže vnitřní souvislost s Petrem Chelčickým je zřejmá a co více, je naprosto vyloučené, aby Petr neznal jejich reformní snahy.

Situace v Praze nebyla jednoduchá především v době, kdy sem byly studenty a Jeronýmem Pražským přivezeny Viklefovy spisy, jež způsobily na pražské scéně velký rozruch.

John Viklef byl další člověk, který svým učením ovlivnil myšlení Petra Chelčického. John Viklef je důležitou postavou anglických dějin. Byl profesorem bohosloví a filozofie na Oxfordu a také farářem v Luthersworthu. Jako první zdůraznil, že jediným základem církve je Písmo svaté, tím bojoval proti názorům, které nesouvisely s pravou církví. Snažil se také ukázat to, že v pravé církvi jsou lidé předurčení ke spáse a každého papeže, který by byl schopen porušit Boží zákon, označoval za Antikrista. Nejenže dával najevo své názory, ale byl i schopen odsoudit učení, které říkalo, že chléb a víno se proměňuje v tělo a krev Ježíše Krista, když jsou přijímány na večeři Páně. Viklef usuzoval jinak, a to že se chléb ani víno v nic neproměňují, ale jsou duchovně přijímány, jako tělo a krev Kristova. Nesouhlasil se spoustou věcí, které byly v církvi normálně provozovány, jako byly odpustky, zpovědi nebo ctění svatých, obrazů či ostatků, nechtěl také, aby církev vlastnila světské bohatství.⁵²

Další osobou, která ovlivnila Chelčického, byl Mistr Jan Hus, který vystudoval bohosloví na pražské univerzitě a později se stal profesorem a dvakrát dokonce rektorem univerzity. Kázal v Betlémské kapli, káral veškeré hříchy, nejen lidu, ale i kněží. Nesouhlasil s prodáváním odpustků nebo papežskou mocí, proti obojímu se postavil a ve všem se

⁵⁰ KOMENSKÝ, J. A. *Krátké dějiny církve slovanské*, s. 84 (poznámky).

⁵¹ ŘÍČAN, R. *Dějiny Jednoty bratrské*, s. 28.

⁵² ŠOLTÉSZ, Š. *Dějiny křesťanské církve*, s. 66.

odvolával na Písmo. Za své kacířské názory byl vypovězen z Prahy, na koncilu v Kostnici odsouzen a 6. července 1415 byl zde upálen.⁵³ Je známo, že Petr Chelčický studoval Husovy spisy a četně z nich čerpal. Víme, že navštěvoval Betlémskou kapli a vedl zde s Husem osobní rozhovory.

Zajímavou postavou, která hrála v Chelčického životě důležitou roli, byl Mistr Jakoubek ze Stříbra, ten byl Husovým přítelem. Jakoubek měl zajímavý život, byl vysvěceným knězem, kazatelem, biblickým učitelem, mistrem svobodných umění, ale také lektorem na fakultě. Byl oblíben nejen pro své názory, ale především pro to, co žil. Navazoval na dva již zmíněné muže, jimiž byli Matěj z Janova a Milíč. Byl důležitou osobou v otázce o přijímání podobojí, zavedl přijímání i pro laiky. Byl toho názoru, že v době, kdy církev odepřela kalich neboli přijímání podobojí lidu, znamenalo to, že se odchýlila od učení i apoštolské praxe.⁵⁴ Pro vnitřní vývoj Chelčického byla důležitá nejen práce, ale také osobní styk s Husem a Jakoubkem ze Stříbra. Oni mu ukázali důležitost Viklefových a Janových spisů. Jakoubek je dokonce označován za Chelčického učitele.⁵⁵ Neméně důležitou postavou pro Chelčického byl Tomáš Štítný ze Štítného. Chelčický četl také jeho spisy, které mu též pomáhaly se utvářet.⁵⁶

Poslední výraznou osobou, která hrála důležitou roli v Chelčického životě, byl Jan Rokycana, jenž hrál významnou roli, i co se týče husitství. Rokycana byl vystudovaný, získal roku 1415 bakaláře svobodných umění, mistrem se stal o něco později. Stal se nepřímým spoluúčastníkem na vraždě Jana Želivského, což ho donutilo uprchnout z Prahy před lidmi, kteří chtěli pomstít smrt svého kazatele. Je známo, že přilnul k Jakoubkovi, který převzal po Husovi kázání v Betlémské kapli a stal se také vůdcem strany utrakvistické. Byl vysvěcen na kněze roku 1424, v ten samý rok se mu povedlo zachránit Prahu před Žižkou. Roku 1427 se stal správcem duchovenstva podobojí. Po Jakoubkově smrti se postavil do vůdčí role mírné strany kališnické. Roku 1435 ho sněm ustanovil arcibiskupem, tuto jeho roli však papež nikdy nepotvrdil.⁵⁷ Rokycana stál v čele delegace, která r. 1432 dorazila do Basileje, aby obhájila jeden ze čtyř nejvýznamnějších artikulů: Přijímání krve Páně od lidu obecného. Měl hlavní zásluhu na přijetí tzv. Kompaktát. Rokycana byl výtečným řečníkem, který dokázal strhnout úchvatnými projevy a úžasnou řečí. Zajímavé bylo, že jeho posluchače nenadchl tolik obsah

⁵³ *Evangelický katechismus*, s. 67.

⁵⁴ *Časopis Brána* 7-8/2009, s. 24.

⁵⁵ MOLNÁR, A. *Slovem obnovená*, s. 109.

⁵⁶ ŘÍČAN, R. *Dějiny Jednoty bratrské*, s. 28.

⁵⁷ ŠIMEK, F. M. *J. Rokycana, obránce pravdy a zákona Božího*, s. 6-7.

toho, co povídal, ale spíše jeho jadrná česká mluva, která byla jeho výjimečnou stránkou, protože v této schopnosti se mu nemohl vyrovnat Hus ani Jakoubek.⁵⁸ Rokycana měl výborné i státnické schopnosti, které mohl ukázat například v řešení všech důležitých věcí ve své kališnické straně. Byl považován za člověka vrtkavého a ctižádostivého, naopak katolíci ho nazývali kacířem, který své ovečky odvádí od pravé církve. On, jako duchovní otec Jednoty bratrské byl neprávem od pozdějších členů prohlášen za jejího pronásledovatele. Bohužel ani cena jeho literární pozůstalosti nebyla dlouho uznávaná, až nová doba prokázala, že Rokycana by měl být považován za nejgeniálnějšího kazatele starší doby a jeho kázání nesla plody pro naši literaturu. Existovalo mnoho lidí, kteří ho svými pracemi očistili, patřil mezi ně například Palacký, Golla, Kroft, Urbánek, F. M. Bartoš nebo Prokša.⁵⁹

Je také známo, že Chelčický vedl literární diskuze s Rokycanou, jenž byl tím, kdo doporučoval svým posluchačům Petrovy spisy. Nebyli to však pouze jednotlivci, kdo měli vliv na myšlení Petra Chelčického. Veliký vliv na něj měla i jednotlivá křesťanská hnutí. Jedna z těchto skupin existovala v Jižních Čechách, byli to tzv. Valdenští.

Zakladatelem tohoto seskupení byl Petr Valdéz. Pocházel z Lyonu a byl bohatý, ale na základě biblického textu od Matouše a trubadúrské písně o žebravém životě sv. Alexia se rozhodl odejít od rodiny. Dcery svěřil klášteru, svůj majetek rozdál a začal žít v chudobě, za cílem kázat lidu evangelium. Proto také shromáždil skupinu lidí, kteří by byli schopni společně s ním putovat a šířit evangelium, tak jako apoštolové. Tyto lidi seskupil v Lyonu a zařídil pro ně první překlad evangelií a žaltáře do provensálštiny, aby se mohli obsáhlé části učit nazpaměť. Žili podle 10. kapitoly Matoušova evangelia, která jim říkala, že mají chodit v sandálech a prostých šatech, chodit po místech ve dvojicích, být chudí, a že vše, co potřebují k životu, jim poskytnou ti, kterým budou kázat.⁶⁰ Valdenští byli tedy skupinou putující a kázající na ulicích, po nějaké době začali být kvůli své víře pronásledováni, z některých zdrojů vyplývá, že hledali úkryt i v českých zemích. V Čechách se tedy valdenství také objevilo, přibližně v 1. polovině 14. století a ovlivnilo počátky husitství. Chelčický od Valdenských přejal některé zásady například zákaz prolévání krve.⁶¹

Jako poslední zde máme Táborské. Ti se sice navenek snažili ctít Boží zákon, ale ve skutečnosti tomu tak úplně nebylo. Snažili se ale bojovat proti ornátům, bohužel však

⁵⁸ ŠIMEK, F. M. J. *Rokycana, obránce pravdy a zákona Božtího*, s. 21.

⁵⁹ ŠIMEK, F. M. J. *Rokycana, obránce pravdy a zákona Božtího*, s. 5-6.

⁶⁰ ŘÍČAN, R. MOLNÁR, A. *12 století církevních dějin*, s. 456.

⁶¹ ŘÍČAN, R. MOLNÁR, A. *12 století církevních dějin*, s. 457-458.

zapomněli na to, že ornáty nemají žádnou souvislost se záchranou člověka. Začali se stavět proti moci světa mocí světskou, opět však zapomněli, tentokrát na zásadu apoštolů, která stojí proti bojování. Měli vést lidi k pokoře a tichosti, oni je ale naopak vedli k boji.⁶² Je známo, že Chelčický byl u Táborů oblíbený, existovaly i skupiny, které ho chodily navštěvovat, tak si Chelčický mohl připadat jako jeden z nich.⁶³

Chelčický si na počátku dvacátých let našel své místo, oddělen od všech větších náboženských skupin. Netajil se však tím, že měl blízký vztah k Táborům. S některými táborskými kněžími se setkal osobně, patřil mezi ně Martin Húska, Václav Koranda z Plzně nebo Mikuláš Biskupec z Pelhřimova, ale intenzivní kontakt pravděpodobně udržoval s Markoltem ze Zbraslavic. I přesto, že občas vedl s táborskými duchovními různé polemiky, považoval je za své oblíbené kněze.⁶⁴

Chelčický byl ke všem zmíněným při vší účtě kritický, všechny názory i činy měřil pouze jediným měřítkem, a to Biblií, především Novým zákonem.⁶⁵

Na závěr této kapitoly je důležité uvést skutečnost, že i když byl Petr Chelčický ovlivňován těmito lidmi i hnutími, nebál se proti nim vystupovat. Měl jasně vyhraněné názory, ale i přes úctu, kterou choval k těmto lidem a hnutím, se dokázal jasně vymezit. Důležité je také podotknout, že Chelčický vyzrál ve výjimečného spisovatele díky osobitým předchůdcům a současníkům. Jejich spisy, naslouchání a společné rozhovory naostřily Chelčického kritické myšlení. Bez těchto zmíněných osob a hnutí by to nebyl Petr Chelčický, který výrazně promluvil do světa.

⁶² *Jednota českých bratří, poznámky z dějin pro 15-17 leté*, s. 5.

⁶³ ŘÍČAN, R. *Dějiny Jednoty*, s. 29.

⁶⁴ BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, s. 80.

⁶⁵ ŘÍČAN, R. *Dějiny Jednoty*, s. 29.

5 HLAVNÍ DŮRAZY CHELČICKÉHO SPISŮ

Hlavní důrazy Chelčického spisů. Kromě několika zachovaných desítek drobných traktátů věnovaných různým osobám lze za nejdůležitější považovat tyto jeho práce: O boji duchovním, O trojím lidu, Postila a Sít' víry. Na pozadí těchto prací si můžeme nejlépe ukázat na hlavní Chelčického důrazy.

Než se pustíme do podrobnějšího popisu jeho neznámějších děl a tedy i jeho hlavních důrazů, je důležité vyzdvihnout jednu zásadní skutečnost. Petr Chelčický ve svých spisech chtěl vycházet výhradně z Bible. To, co tedy nejvíce charakterizovalo Petra Chelčického, byl velmi silný důraz kladený na Bibli. Ve všech jeho pracích je to více než zřejmé. Přesto, že čerpal z mnoha autorů, vždy jejich názory podroboval slovu, tj. Bibli.

Chelčický neuznával žádnou lidskou autoritu, nejdůležitější pro něj byla Boží vůle zjevená v Písmu, to považoval za Boží zákon, který používal jako jediné měřítko. Rozlišoval Starý zákon od Nového. Neuznává jiné zdroje pravdy, Boží slovo je jediné, které nám může ukládat zákony nebo řády.⁶⁶

5.1 O boji duchovním

„A tak bratří, svou sílu hledejte u Pána, v jeho veliké moci. Oblectě plnou Boží zbroj, abyste mohli odolat ďáblovým svodům. Nevedeme svůj boj proti lidským nepřátelům, ale proti mocnostem, silám a všemu, co ovládá tento věk tmy, proti nadzemským duchům zla. Proto vezměte na sebe plnou Boží zbroj abyste se mohli v den zlý postavit na odpor, všechno překonat a obstát. Stůjte tedy ‚opásání kolem beder pravdou, obrnění pancířem spravedlnosti, obuti k pohotové službě evangeliu pokoje‘ a vždycky se štítem víry, jímž byste uhasili všechny ohnivé střely toho Zlého. Přijměte také ‚přilbu spasení‘ a ‚meč Ducha, jímž je slovo Boží‘. V každý čas se v Duchu svatém modlete a proste, bděte na modlitbách a vytrvale se přimlouvejte za všechny bratry i za mne, aby mi bylo dáno pravé slovo, kdykoliv promluví. Tak budu moci směle oznamovat tajemství evangelia,“⁶⁷ (Ef 6:10-19)

Tento text z Bible se stal základem pro sepsání traktátu O boji duchovním. V úvodu je také potřeba zmínit, že tento traktát patří k nejstarším z těch neznámějších.

⁶⁶ ŘÍČAN, R. *Dějiny Jednoty*, s. 29.

Petr Chelčický ve svém traktátu vyzdvihuje především duchovní boj, nikoliv boj tělesný. To bylo něco, na co církve tehdy nepomyslela. Je zde jasně vidět, že křesťan se má pevně držet především meče Božího slova, ne meče jako zbraně. Jeho bojování není proti lidem, ale proti ďábelskému pokušení. Vyzdvihuje Boží přikázání „Nezabiješ“, důrazně odmítá jakoukoliv válku a jak bylo naznačeno, připouští pouze duchovní boj. Křesťan dále potřebuje hledat pomoc u Boha, vždyť jen On může člověka vytrhnout ze zkoušek. Petr dále vede své čtenáře k opatrnosti, varuje je před leností, dále před tzv. skutkařením, vybízí k modlitbám za všechny svaté a za ty, kteří vyřizují Boží poselství. Chelčický zavrhl husitské války a velmi ostře se vymezil proti tomu, aby se křesťan podílel na zabíjení lidí.

„Protož za najpilnější věc potřebie jest obléci se v oděnie božie a státi proti chytrosti ďáblově. Apoštol s lidmi velí pokoj mieti, ješto jsú člověku podáni, ale proti ďáblu chytrému velí se v oděnie obléci a postaviti se proti němu silně boj držiece, nebo ač na těle přemožen bude kdo, ale od neprietele člověka, neškodí jemu k životu věčnému, ale ktož zmešká boj a vítězství s ďáblem, ten již ztratil jest pravdu a život věčný, neopraví-li se v boji.“⁶⁸

5.2 O trojím lidu

Tento traktát byl pravděpodobně psán pro Mikuláše z Pelhřimova nebo Markoldovi ze Zbraslavic. Chelčický se rozhodl ukázat svůj kritický názor na trojí rozdělení lidu. Lid byl rozdělen na tři stavy. Stav duchovní, panstvo a pracovní lid.⁶⁹

V traktátu O trojím lidu se Chelčický zabývá rozdělením církve na tři části. Hned na začátku díla se zabývá učením, na kterém má podle něho zásluhu Viklef. Petr se ve svém díle zabýval především představiteli světské moci. Chelčický si uvědomuje, že mezi všemi národy ustanovil moc Bůh a pokud se národy neřídí Božím zákonem, musí být pořádek vynucen násilím, bojem a různými tresty. Kristus nemá rád boje a bolest, proto dal lidu zákon milosti, tj. zákon lásky, protože láska nikomu neublíží, láska je trpělivá a všem činí dobře, tam kde láska vládne, není žádných sporů nebo trestů. Z toho lze vyvodit, že pokud by byl zákon lásky zachováván, nebylo by potřeba světské moci. Je to tedy tak, že Kristův zákon, který je založen na lásce a světský řád, který je založen na moci, nikdy nemohou fungovat společně, proto

⁶⁸ MÍKA, A. *Petr Chelčický, O boji duchovním*, s. 152.

⁶⁹ Husté, Petr Chelčický – O trojím lidu, O boji duchovním. [online], [cit. 8.4.2016]. Dostupné z: <http://husitstvi.cz/clanky/petr-chelcicky-o-trojim-lidu-o-boji-duchovnim/>.

nemá světská moc v církvi své místo.⁷⁰

„Ale již o tom řádu, který jest Kristus uvedl svůj pravá podle ctnosti a milosti Ducha svatého, pilnějším jest věc mluvit. Neb Buoh skrze protoka řekl o Kristovi, že on bude zpravovati lid svůj Izrahelský.“⁷¹

Podle Chelčického by tedy neměla být světská moc užívána kněžími, protože podle něho touto mocí nikoho nepřimějí, aby dodržoval Boží zákon, naopak svěští knížata světskou moc užívat smějí proti těm, kteří se chovají zle, smí tuto moc však aplikovat pouze ve světských věcech. Je nutno říci, že apoštolové či jiní svatí často přijali do církve mocné lidi, ale pouze tak, že tito lidé přijali Kristův zákon za svůj a chovali se podle něho.

„A toto dvoje rozdělení, řádu světského skrze moc a Kristova skrze milost, daleké rozdělení, a má srozuměno býti, že spolu nemuž státi ten dvoj řád, jsa podnesen pod jméno jedné víry Kristovy. Nemuž báti spolu řád Kristov a řád světský, aniž muož býti řád Kristov řád světský. Jiná jest věc, která se činí skrze moc pod bezděčí, a jiná, která se skrze milost činí z dobré vůle, ješto stojí na slovích pravdy.“⁷²

Stalo se, že byl za papeže Silvestra do církve přijat opravdu mocný muž, jímž byl císař Konstantin. To vneslo do církve znepokojení, přestal se uznávat Kristův zákon, církev se řídila pohanskými řády, což přineslo krveprolévání, tresty, kněží byli obdarováni světským majetkem. Spojení světské moci a církve tedy nepřineslo nic dobrého, spíše to znamenalo počátek zkázy církve. Apoštol Pavel radil lidem, aby byli poddáni vyšším mocím, ale pouze ve věcech, které neodporují Božím přikázáním. Chelčický byl toho názoru, že pokud je Kristův zákon dodržován, není nutné, aby byl boží lid dělen na tři skupiny, především světská moc je podle něho zcela zbytečná. Toto dělení je i podle apoštolských slov nesmyslné, protože lidé by si měli být rovni, neměl by být jeden výše než druhý a vzájemně by si měli pomáhat. Je také špatné, aby jeden člověk opovrhoval druhým nebo jej týral. K otázce kněžství se Chelčický tak úplně nevyjadřuje, pouze konstatuje, že správný kněz je pouze takový, který káže věrně Boží slovo bez světské moci nebo bohatství. Ke konci Chelčický popisuje svůj nesouhlas s tím, aby lidé sloužili dvěma vyšším stavům. Mělo by to fungovat podle vzoru apoštolů, takže by měli tělesně pracovat i kněží a všichni se vzájemně podporovat.⁷³

⁷⁰ KROFTA, K. *O boji duchovním a Trojím lidu*, s. 24-26 (předmluva).

⁷¹ CHELČICKÝ, P. *Traktáty Petra Chelčického, O trojím lidu, O církvi svaté*, s. 46.

⁷² CHELČICKÝ, P. *Traktáty Petra Chelčického, O trojím lidu, O církvi svaté*, s. 48.

⁷³ KROFTA, K. *O boji duchovním a Trojím lidu*, s. 26-28 (předmluva).

Chelčický tedy nesouhlasil se středověkým dělením společnosti na tři stavy. Chtěl, aby si všichni byli rovni, a také aby neexistovalo žádné násilí.

5.3 Postila

Poblíž Lipan se 30. Května 1434 utkala tábořská a sirotčí polní vojska s příslušníky utrakvistické a katolické šlechty. Tento boj skončil porážkou polních vojsk, a to razantně pozměnilo situaci v českém království. Při tomto boji zahynula i spousta tábořských kněží, jako například Prokop Veliký nebo Markolt ze Zbraslavic. Oslabení Tábořů zásadně pozitivně ovlivnilo posílení pražského utrakvismu. Roku 1435 byl Rokycana zvolen pražským arcibiskupem. Jednání s katolickou církví začala zintenzivňovat, začaly se vyjasňovat rysy kompaktát, až v roce 1436 byla kompaktáta v Jihlavě vyhlášena. V zápětí poté se do Čech vrátil král Zikmund, aby se zde chopil svého dědictví. Tyto události sledoval i Chelčický, kterému byly inspirací pro sepsání Postily.⁷⁴

Petrova Postila je mistrné dílo soustředěné na praktický život křesťana, kde vykládá jednotlivé evangelijní texty a využívá zde možnosti, aby vyložil své názory na současnou církev, společnost a morálku. Nejednalo se o nějaké jeho nové názory, ale dá se říci, že jde o shrnutí těchto názorů. Postila vznikla se záměrem zprostředkovat lidem znalost Božího zákona a varovat je před kněžími, kteří se jim snaží zatarasit cestu ke spasení. U Chelčického můžeme mluvit již o tom, že varuje takřka před kněžími obecně. Radikální jihočeský myslitel je totiž přesvědčen o tom, že kněze věrného Kristu je téměř nemožné najít. Chelčického Postila sice tvrdě útočí proti duchovním různých konfesí, ale její hlavní úder je nepochybně veden proti katolické církvi.

Podle Chelčického je bohatství a majetek něčím, co nás oslabuje, co ničí naše možnosti spasení, proto je pro něj základním rysem chudoba.⁷⁵ „Vypočítává tři základní cesty, jimiž se římská církev domohla svého majetku.

- Svatokupectví
- Pochlebování světským lidem, zejména bohatým a mocným

⁷⁴ BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, s. 105-106.

⁷⁵ BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, s. 109.

- Porobení lidu“⁷⁶

Petr Chelčický hlásal především to, že nejdůležitějším a hlavním pravidlem víry i křesťanského života je Písmo. Vzorem by pro nás měla být apoštolská církev, která nemá nic společného se světskou mocí. Chelčický zavrhoval války, jakékoliv tresty, nedovoľoval svým žákům zastupovat jakýkoliv úřad, aby se nemohli dopouštět násilí a žádal je, aby byli trpěliví a chovali se v souladu s Božími přikázáními. Zavrhoval jakákoliv lidská ustanovení, a přestože s Tábořskými souhlasil v jejich zásadách, kvůli jejich válčení se k nim nepřidal.⁷⁷

„Také múdrosti zblízka poddána jest opatrnost tiela. Ta má duomysly rozšířené o shromáždění a o zachování tielesných ziskuj, jediné myslí o zbohacení na svietie, kterak by a v čem jeho dosáhla; nebo rozkoš tiela, svoboda, sytost, prázdnot a pokoj nemuož chudému přijíti, by pak chtiel. Protož k tiem svobodám a rozkošem musí zboží býti, a zboží neopatrný nesnadnie dobude. Pakli kdy po rodích přijde, to nepatrný brzo rozptýlí a bude lotrem biehati.“⁷⁸

⁷⁶ BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, s. 109.

⁷⁷ ŠEBESTA, F. *Dějiny církve křesťanské*, s. 17-18.

⁷⁸ MÍKA, A. *Petr Chelčický, Postila*, s. 185.

6 HLAVNÍ DÍLO PETRA CHELČICKÉHO

Za hlavní dílo Petra Chelčického je považována Sít' víry. Hned na začátku tohoto díla dává Chelčický prostor pasáži z Bible.

„Když přestal mluvit, řekl Šimonovi: „Zajed' na hlubinu a spust'te své sítě k lovu!“ Šimon mu odpověděl: „Mistře, namáhali jsme se celou noc a nic jsme nechytili. Ale na tvé slovo spustím sítě.“ Když to učinili, zahrnuli veliké množství ryb, až se jim sítě trhaly.“⁷⁹ (L 5:4-6)

Sít' víry je vrcholným dílem Petra Chelčického a jeho nejproslulejším dílem. V tomto díle shrnuje veškerá svá pojetí společnosti. Toto dílo bylo napsáno ve čtyřicátých letech, vytištěno bylo v 16. století. V tomto díle se Chelčický zaměřil na témata interpretovaná v Postile, rozebíral zde myšlenku sítě, která je vlastně Boží zákon či Kristova víra, pomocí které mohou být křesťané spaseni. Tuto sít' podle Chelčického rozedrali dva mocní velrybové, jimiž Chelčický myslí císaře a papeže. Jejich vinou do sítě pronikly různé roty, ty pak začala následovat veškerá společnost v jejich zločinech a zkaženosti.⁸⁰

Chelčického hlavní dílo je tvořeno dvěma různě dlouhými částmi. První a delší část tvoří 95 kapitol, zatímco druhá část byla rozdělena na 51 kapitol. Ústředním motivem tohoto díla je jeho vlastní sít' a její zničení. Vzor pro Chelčického tvořila prvotní církev, která se řídila ustanoveními apoštolů a Krista. Existence prvotní církve mu dokazuje, že pokud se společnost opře o Boží zákon, je schopna fungovat. Chelčický byl toho názoru, že pokud lidé chtějí, aby vznikla pravá křesťanská společnost, která bude fungovat, musejí se řídit principy bratrské lásky a rovnosti. Každá rota si však vytvořila svá pravidla, svůj zákon, tím se tedy všichni odvrátili od Božího zákona. Toto vytvoření vlastních zásad, způsobilo mezi rotami nevraživost a závistivost. V případě těchto rot nezáleží na tom, zda jde o roty světské či duchovní, důležité je zde to, že se všichni odklonili od Kristova zákona a zavrhl křesťanskou lásku. Hlavními viníky zkázy křesťanství jsou podle Chelčického především papež s císařem. Chelčický také vyjádřil svůj názor, že největší podíl na dané zkáze má papež, který opustil chudobu, skromnost, poctivost a snažil se vládnout nejen nad světem, ale také nad vírou. Císař měl na této zkáze také svou část viny tím, že se nevzdal svých pohanských zvyklostí. Se všemi svými zákony, právy a způsobem panování přistoupil k víře. Všechny císařovy

⁸⁰ BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, s. 125.

zvyklosti se staly součástí víry. Smíšením pohanských a křesťanských prvků vznikl hrozivý systém.⁸¹

„Proto bezpráví se víře děje ukazovati milosti božské tam, kde jich není, a pominouti je tam, kdež jsou, v Kristu Ježíšovi, a slibovati milosti veliké ve svatých těm hříšníkům, kteří Kristovi nevěří, jeho neposlouchají a přikázání jeho nezachovávají, nehodní všech milostí Božích, stojíce v hříších a v slepotě. Protož pak Jidášové, zrazující všechen lid o jeho spasení, uvázali jim matku Kristovu jako na hradby, aby skrze ni nadmíru mohli lháti tomu lidu hříšnému, vypravujíce jim o jejím milosrdenství k hříšným, jehož míru sami neznají, a ani by je v Kristu Ježíši nedovedli tolik vypověděti.“⁸²

Chelčický se v *Síti víry* věnoval také rozboru státní moci. Nepochyboval o tom, že státní moc je Božím výtvořem, proto ji mohl podrobit kritice a zkoumání bez předsudků. Chelčický toto zkoumání pojal zcela nově. Nerozebíral možnosti, jak by měla vypadat správná křesťanská moc, jelikož podle něho taková moc existovat nemůže.⁸³ „Proto moc nemůže existovat bez násilí, je pokaždé jenom nekřesťanská a stojí na popření božího zákona. Již z toho důvodu ji nemůže vykonávat žádný dobrý křesťan. Dokonce funguje tím lépe, čím horší člověk ji vykonává.“⁸⁴

V druhé části svého díla Chelčický píše o rotách a šlechtě. Nesouhlasil s vydělováním šlechty ze společnosti, považoval to za směšné a bezbožné. Tito lidé byli vedeni vlastní pýchou, měli však usilovat o duchovní zrození k životu v Kristu. Zabýval se také podobou měst, která byla podle něho plná zla. Chelčického jako vesničana znepokojovala dynamika života ve městě. Chelčický také pojednává o farářích, mniších i univerzitních mistrech, tyto všechny chtěl zavrhnout. Podle něho tito všichni zmínění nepodporují Boží zákon a žijí na úkor druhých.⁸⁵

„Proto lstivě činí kněží a mistři proti pravdě Kristově, lákajíce lid jinam, oslazujíce jim svaté v nebi s velikými milostmi a nejvíce matku Pána Ježíše, třebaže o ní nemohou říci v pravdě ani jedno slovo takové jako o Pánu Ježíšovi, že by ona byla cestou pro lidi a životem.“⁸⁶

Chelčický se pokoušel demaskovat zlo. Chtěl svým čtenářům předložit obraz

⁸¹ BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, s. 125-128 .

⁸² CHELČICKÝ, P. *Sít' víry*, s. 279-280.

⁸³ BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, s. 129.

⁸⁴ BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, s. 129.

⁸⁵ BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, s. 130-131.

⁸⁶ CHELČICKÝ, P. *Ze sítě víry*, s. 99.

Antikrista. Středověcí myslitelé viděli fungující společnost a církev jako tělo Kristovo. Chelčický toto viděl z jiného úhlu, a protože se ještě neodpoutal od organického pojetí společnosti, pojímal ji naopak jako tělo Antikrista. Tím ukázal, že má odlišné názory než jeho současníci a otevřel si dveře ke kritičtějšímu zkoumání.⁸⁷

7 OHLASY CHELČICKÉHO MYŠLENEK V SOUDOBÉ SPOLEČNOSTI

Ze všech spisů, které Petr Chečický předložil svým čtenářům, vyplývá, že Petrovi v žádném případě nešlo o přízeň lidí. V první řadě chtěl být poslušný Bohu. Svou víru bral vážně a nebál se nahlas vyslovit jemu zjevenou pravdu na základě Písma, tj. Bible. Mnohokrát přinesl čistou pravdu. Svými názory si dělal přátele i nepřátele. Nedělal rozdíly mezi lidmi a svou kritikou mířil na všechny strany, dokonce i na ty, ke kterým měl blízko. S Jakoubkem ze Stříbra se rozešli v otázce ospravedlnění války. Názorově se střetl také s Mikulášem z Pelhřimova, proti němuž šel s obhajobou Jakoubkova učení o večeři Páně.⁸⁸

Zcela jistě si učinil nepřátele v katolické církvi. Aby ne, když tak velikou církev činil zodpovědnou za hluboký úpadek. Dokonce nazýval hlavního představitele katolické církve za Antikrista. Přestože jeho názory byly vyhraněné, je pozoruhodné, že byl mnohými respektován. I přesto, že neměl teologické vzdělání, byl v rozepři s těmi, kdo byli mistry učení. I na místech, kam se Petr obracel s velikou kritikou, nacházel porozumění a ochotu se jeho myšlenkám otevřít.

Chelčického výrokem: “Od války si už neslibuji nic“ se nechala inspirovat spousta pokračovatelů.⁸⁹

Chelčického myšlenky se především hluboce zakořenili v nově povstávajícím hnutí, nazývaném Jednota bratrská. Tato církev zasahuje svými kořeny až do husitství, byla též ovlivňována duchovním životem reformačním. Nelze za vznikem tohoto hnutí hledat pouze jednu osobu, je to spíše společenství hledajících bratří a sester, kteří se scházeli pod kazatelnou Jana Rokycany v Praze. Jan Rokycana ale není duchovním otcem Jednoty

⁸⁷ BOUBÍN, J. *Petr Chelčický*, s. 131.

⁸⁸ MOLNÁR, A. *Slovem obnovená*, s. 109.

⁸⁸ WERNISCH, M. *Husitství*, s. 107.

⁸⁹ URBAN, J. SITA, K. *Úvod do studia symboliky*, s. 38.

bratrské, za otce je považován Petr Chelčický.⁹⁰

„Jednota bratrská, ve světě známá jako UNITAS FATRUM, Iglésia Morava či Moravská církev, se zdrodila v závěru velkých společenských a náboženských proměn v Čechách (husitství). Ovlivněna učením Petra Chelčického byla založena v Kunvaldu v regionu dnešních východních Čech v roce 1457-1458.“⁹¹

V jejím středu působili velké osobnosti našich dějin, například Lukáš Pražský – nejvýraznější bohoslovec Jednoty, Jan Černý – lékař, Jan Augusta – 16 let vězněný na Křivoklátě, Jan Blahoslav – překladatel Nového zákona a vydavatel kancionálu a zejména Jan Amos Komenský – učitel národů a poslední biskup Jednoty bratské. Jednota bratrská se silně podílela na rozvoji českého jazyka, vytvořila literární skvost, tzv. Bibli kralickou. Jan Karafiát došel svým zkoumáním k závěru, že čeština je vytríbená, uhlazená ale zároveň dětinně něžná a prostá.⁹²

Odhaduje se, že se kolem Chelčického utvořila skupina tzv. bratří Chelčických, kteří toužili po změně. Těmto lidem seskupeným kolem Chelčického se dostávalo stejného respektu jako Petrovi. Chelčický dokonce často mluvil i jejich jménem. Důležitým člověkem pro vznik Jednoty bratské byl také Řehoř, ten společně se svými přáteli četl Chelčického spisy. Považovali ho za tlumočníka Božího zákona, posilovala je i Petrova touha po změně husitské církve. Souhlasili také s tím, že Písmo je jediným řádem a vyzdvihovali důležitost oddanosti Bohu.⁹³

I přesto, že někteří věřící se přestěhovali do Chelčic, bylo jasné, že Petr nebude tím, kdo založí novou církev, jednak se blížila jeho smrt a jeho obdarováním bylo psát a rozmlouvat s lidmi, ne pečovat o církev jako takovou. Nicméně historie ukazuje, jak dalece Petrovo myšlení zasáhlo následující generace a především současníky ve vznikající Jednotě bratské.

Některé Chelčického myšlenky můžeme spatřit i v ideologii kalvínské a luterské reformace. Nelze však tvrdit, že lze nalézt přímé působení Chelčického na tyto dva myslitele. Kalvín ani Luther nevěděli o existenci jihočeského rodáka, ke svým názorům dospěli především pomocí děl, která tvoří základ Chelčického spisů. Proto lze Chelčickému připsat

⁹⁰ Oficiální stránky Jednoty bratské. Historie. [online], [cit. 1.4.2016]. Dostupný z: <http://www.jbcr.info/index.php/o-nas/historie>.

⁹² ČAPEK, V. *Historie Bible*, s. 80.

⁹³ ŘÍČAN, R. *Dějiny Jednoty*, s. 34-35.

zásluhu, že předstihl tyto dvě osobnosti o celé století.⁹⁴

Chelčického myšlenky a díla se uchovala především díky Jednotě bratrské. Je nutno zmínit, že v 17. století bylo Chelčického jméno téměř zapomenuto. To později vyzdvihl Josef Dobrovský. Dalšími koho zajímala Chelčického díla, byl Josef Jungmann, Pavel Šafařík, Antonín Gindela nebo František Palacký. Karel Jaromír Erben se zasloužil o vydání Chelčického rukopisně dochovaných ukázek spisů. Mezi další badatele patřili Josef Jireček, Jaroslav Goll, Ferdinand Schulze nebo Antonín Lenz. O zkoumání Chelčického myšlení projeví zájem i Gollovi žáci, jimiž byli Kamil Krofta, František Michálek Bartoš a Rudolf Urbánek. Mezi další badatele, kteří se zasloužili o bližší poznání Chelčického myšlenek, patří Amadeo Molnár, František Smahel, Eduard Petřů, Robert Kalivoda, Josef Macek a Alois Míka. Nejen čeští badatelé se zabývali zkoumáním Chelčického myšlenek, zájem projevil i Rus Jurij Semjonovič Annenkov. Annenkovův zájem byl směřován především na Chelčického Sít' víry, ze které začal tvořit výtah, který ale dokončil I. V. Jagić, protože Annenkov zemřel. Prostřednictvím toho výtahu se s Chelčickými myšlenkami seznámil Lev Nikolajevič Tolstoj. Z ruského prostředí projevil zájem také Nikolaj Vladimirovič Jastrebov. Chelčického prací se zabývali také Murray L. Wagner, Howard Kaminsky nebo Ferdinand Seibt.⁹⁵

Tolstoj dostal dopis z Prahy od profesora university, že existuje netištěný spis Chelčického, nazvaný Sít' víry. Prostřednictvím toho dopisu se dozvěděl, že Chelčický ve svém spisu projevoval ve své době stejná mínění o pravdivém a falešném křesťanství, tak jako Tolstoj ve svém díle *Jaká je moje víra?*. Většinu informací o Chelčickém se dozvěděl z německé knihy zasláné profesorem a z dějin české literatury od Pypina. Tolstoj psal, že Chelčický považoval prvopočáteční církev za ideál společnosti. Křesťanství pouze potřebovalo, aby se společnost navrátila k čistému učení. Úpadek křesťanství Chelčický objevil v dobách Konstantina Velikého, kterého papež Silvestr uvedl do křesťanství, se všemi světskými zvyky. Okolo roku 1888 si Tolstoj pořídil kartáčový otisk Sítě víry, po přečtení usoudil, že tato kniha je ve všech ohledech pozoruhodná. Za hlavní Chelčického myšlenku Tolstoj považoval, že křesťanství se po spojení s mocí ocitlo v rozkladu. Jako důležité viděl také, že Chelčický vedl křesťany k pokoře, dobrosrdečnosti, odpouštění, lásce k nepřítelům a odporu k násilí. Tolstoj považuje Chelčického Sít' víry za knihu vzácnou, zajímavou,

⁹⁴ MÍKA, A. *Petr Chelčický*, s. 144.

⁹⁵ ROKYTA, J. *Doba a dílo Petra Chelčického*, s. 18-21

pozoruhodnou. Obdivuje také krásu národního jazyka a starobylost.⁹⁶

Z tohoto soupisu všech lidí, kteří projevíli zájem o Chelčického díla, myšlenky a názory je zřejmé, že Petr Chelčický je důležitou osobností, která ovlivnila naše dějiny.

⁹⁶ TOLSTOJ, L. N. *Království boží ve vás. Křesťanství nikoliv jako mystické učení, nýbrž jako nové pojetí života*, s. 25-28

8 ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo představit Petra Chelčického, který je pozoruhodným myslitelem a důležitou postavou českých dějin. Inspiroval se u výjimečných osobností. On sám se poté stal inspirací, o jeho myšlenky a díla projevila zájem řada dalších myslitelů nejen jeho doby, ale například i doby obrození. Jeho díla zajímala i několik zahraničních spisovatelů, jako jsou například Tolstoj, Jastrebov, Kaminsky nebo Wagner.

Důležitou skutečností je i to, že Chelčický je považován za duchovního otce Jednoty bratrské, protože to byl on, kdo dal podnět k jejímu založení. Jednota bratrská se zasloužila o zachování Chelčického myšlenek a děl tak, aby nebyla zapomenuta. Chelčického názory byly zajímavé, někteří se s nimi ztotožňovali, jiní je zase odsuzovali. Chelčický se snažil ve svých dílech přivést lidi k pravému a správnému křesťanství, chtěl, aby církev nic nespojovalo se světskou mocí. Odsuzoval násilí, kterým podle něho bylo porušováno jedno ze základních Božích přikázání. Chelčický se ve všem obracel a odkazoval pouze na Bibli, především na Nový zákon, který považoval za základ, podle kterého by se měli řídit všichni, kteří se vydali na cestu s Bohem. Takže to, co není v souladu s Božím zákonem, nemá co dělat v životě křesťana. Za důležitou považoval lásku k Bohu i ke svým bližním.

Nesouhlasil také s rozdělením společnosti na tři skupiny, podle něho by si všichni měli být rovni, aby se nemohl nikdo nad ostatními povyšovat. Za absurdní také považoval to, že ti, kteří byli ve společenském rozdělení nejnižší, byli nejpotřebnější a šlechta, která měla nejmenší přínos, měla největší výhody. Chelčický hodně pracoval s apokalyptickými pojmy, především s pojmem Antikrist, ten má podle něho co dočinění s tím, co se děje ve světě.

Je škoda, že o Chelčického životě toho víme velice málo, ale i z toho co známe, lze usoudit, že to byl člověk rozumný, i bez vzdělání velice chytrý. Především se snažil, aby církev byla taková, která bude lidem pomáhat a ctít Boží zákon.

Petr Chelčický prošel životem cestou plnou otázek a na konci byla odpověď, kterou daroval i nám: „Člověk musí dosáhnout vnitřní svobody. Pravdu a smysl života nenajde jinde než sám v sobě. Člověk je nicotná bytost, musí se proto naučit snášet utrpení a přijímat ho s pokorou. Ze své nicotnosti se však lze vymanit tím, že nebude lhostejný k bolesti a utrpení druhých. Tak se nejlépe přiblíží k Bohu. K dokonalé společnosti vede jen jedna jediná cesta: cesta všeobecného porozumění a vzájemné lásky mezi lidmi.“⁹⁷

⁹⁷ FUČÍKOVÁ, R. *Hus a Chelčický: Příběh jejich doby*, s. 94.

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

BIBLE, Český ekumenický překlad. Vyd. 10. Praha: Česká biblická společnost, 1995. 1150 s. ISBN 80-85810-07-7

BARTOŠ, F. M., *Petr Chelčický*, Vyd. 1. Praha: Kalich, 1958. 34 s.

BOUBÍN, J., *Petr Chelčický*, Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2005. 193 s. ISBN 80-7021-654-9
Brána. Praha: KODEX, 2005. ISSN 1803-828X

ČAPEK, V., DOBIÁŠ, F. M., JESCHKE, J. B., KADLEC, O., POKORNÝ, T., *Evangelický katechismus*, Vyd. 1. Praha: Kalich, 1968. 78 s.

ČAPEK, V., *Historie Bible*, Vyd. 3. Praha: Advent, 1990. 126 s. ISBN 80-85002-19-1

EKMAN, U., *Církev živého Boha*, Vyd. 1. Brno: Postilia, 1997. 144 s. ISBN 80-901956-2-8

FUČÍKOVÁ, R., *Hus a Chelčický: příběh jejich doby*, Vyd. 1. Praha: Práh, 2004. 98 s. ISBN 978-80-7252-56-5

CHELČICKÝ, P., *Traktáty Petra Chelčického – O trojím lidu, O církvi svaté*, Vyd. 1. Praha: Melantrich, 1940, 110 s.

CHELČICKÝ, P., *Sít' víry*, Vyd. 1. Praha: Orbis, 1950. 324 s.

CHELČICKÝ, P., *Ze sítě víry, o rotách, o každé zvláště*, Vyd. 1. Praha: Československý spisovatel, 1990. 168 s.

Jednota českých bratří, poznámky z dějin pro 15-17 leté, Praha: Jednota českobratrská, 1947.

KOMENSKÝ, J. A., *Krátké dějiny církve slovanské*, Vyd. 1. Praha: Comenia, 1893. 99 s.

KROFTA, K., *Petr Chelčický: O boji duchovním a O trojím lidu*, Vyd. 1. Praha: J. Otto, 1933. 192 s.

LANE, T., *Dějiny křesťanského myšlení*, Vyd. 1. Praha: Návrat domů, 1996. 286 s. ISBN 80-85495-47

MÍKA, A., *Petr Chelčický*, Vyd. 1. Praha: Svobodné slovo, 1963. 223 s.

MOLNÁR, A., *Slovem obnovená, čtení o reformaci*, Vyd. 1. Praha: Kalich, 1977. 265 s.

NORTH, J. B., *Dějiny církve od Letnic k dnešku*, Vyd. 1. Praha: Návrat domů, 2001. 303 s. ISBN 80-7255-029-2

RAVIK, S., *Síla slabých*, Vyd. 1. Praha: Triton, 2011. 102 s. ISBN 978-80-7387-497-1

ROKYTA, J., *Doba a dílo Petra Chelčického*, Vyd. 1. Blansko: Almi, 2013. 235 s. ISBN 978-80-87494-05-9

ŘÍČAN, R., *Dějiny Jednoty bratrské*, Vyd. 1. Praha: Kalich, 1957. 518 s.

ŘÍČAN, R., MOLNÁR, A., *12 století církevních dějin*, Vyd. 1. Praha: Kalich, 1989. 537 s.

ISBN 80-7017-060-3

ŠEBESTA, F., *Dějiny církve křesťanské*, Vyd. 1. Praha: J. Otty, 1888. 459 s.

ŠOLTÉZ, Š., *Dějiny křesťanské církve*, Vyd. 4. Praha: Kalich, 1990. 158 s. ISBN 80-7017-204-5

ŠIMEK, F., *M. Jan Rokycana, obránce pravdy a zákona Božího*, Vyd. 1. Praha: Jan Laichter, 1949. 225 s.

TOLSTOJ, L. N., *Království boží ve vás. Křesťanství nikoliv jako mystické učení, nýbrž jako nové pojetí života*, Vyd. 2. Praha: B. Kočí, 1925. 486 s.

URBAN, J., SITA, K., *Úvod do symboliky*, Vyd. 1. Brno: Církev bratrská, 1969. 60 s.

WERNISCH, M., *Husitství, raně reformační příběh*, Vyd. 1. Brno: L. Marek, 2003. 144 s. ISBN 80-86263-40-1

Elektronické zdroje:

Husté, Petr Chelčický – O trojím lidu, O boji duchovním. [online], [cit. 8.4.2016]. Dostupné z: <http://husitstvi.cz/clanky/petr-chelcicky-o-trojim-lidu-o-boji-duchovnim/>

Oficiální stránky Jednoty bratrské. Historie. [online], [cit. 1.4.2016]. Dostupný z: <http://www.jbcr.info/index.php/o-nas/historie>

10 RESUMÉ

The topic of this bachelor thesis is Petr Chelčický. This bachelor thesis is about his life, about time he ever lived, about people who have influenced him, about his work, ideas, opinions and recommendantions. Petr Chelčický is important personality in our history. His works are essential to our literature. He is considered the spiritual father of Unity of brethren. Unity of brethern preserved his publication. He wrote Bible is most important and only order. Chelčický read the works that influenced his creation. He disagreed with society parititon to three groups. Because the most important group had small advantages and the least required group had biggest advantages.

He lived in religous world and he was strong believer. He disagreed with the violence and war. By Chelčický the violence breaches one of the God's commandment. He did not have education, but he was very smart. He wanted people to follow God's law. When people will follow God's world will be better.